

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiło jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Franciškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 20— K
pol leta . . . 10—
četrt leta . . . 5—
posamezna številka po 40 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 75 vin.
dvakrat . . . 60
trikrat . . . 45
za nadaljnja uvrčenja od petit-vrste po 30 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članstvom tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

E. GANGL:

Unija jugoslovanskega učiteljstva.

V sredo, dne 30. aprila t. l., sem se kot zastopnik naše Zaveze udeležil v Zagrebu Zrinjsko-Frankopanske slave. Do prvih popoldanskih ur je bila svečanost resno-slovesno opravljena; popoldanske ure do odhoda vlaka pa sem porabil za to, da sem se razgovarjal s tovarišem Kirinom, predsednikom Saveza hrv. učit. društva, ter s tovarišem Skavičem, tajnikom istega Saveza, o naših skupnih prilikah.

Sestali smo se v Kirinovem stanovanju v Učiteljskem domu na Vseučiliškem (sedaj Wilsonovem) trgu. Kirina in Skaviča nisem videl že izza leta 1913., ko sta prišla v Ljubljano na 25 letnico naše Zaveze. Takrat je našim govorom in razgovorom prisluškovala policija, danes svobodno razpravljamo o združenju vsega učiteljstva v kraljevini SHS. Med takrat in danes — koliko borbe, zatajevanja in trpljenja! V Kirinovi delavni sobi se da tako intimno razgovarjati! Obrnjena je v tiho zavetje zasenčenega dvora: organizacija je dala predsedniku Saveza pokojni dom, kjer se da nemoteno izvum mestnega hrušča tako intenzivno delati za stan in šolo, ki ju štiti Savez. Tajnik ima svojo pisarnico v prvem nadstropju: glava in roka organizacije sta pod isto streho, zato lahko skupno delata.

Iz vseh šol Hrvatske, iz vsakega učiteljskega srca polje do teh dveh delavnic poživljajoči, bodreči tok zaupanja, vere in spoštovanja. Blagor vama, mila brata!

Kirin sedi za pisalno mizo. Jaz sedem poleg njega, da mu gledam naravnost v lice. Skoro nič se ni izpremenil. Brke so mu pač bolj posivele, a v besedi in gibanju mu je ostala ista živahnost. Nervozno treplje z očmi. Govori jasno in odkrito. Med materinščino rad zapleta slovensko besedo.

Skavič pride in sede na zofo nasproti nama. V roki ima Učit. Tov. z dne 28. marca, kjer je priobčen moj prvi članek o Uniji jugoslovanskega učiteljstva. Skavič je strogo resen mož. Veščak je v šolskih in organizacijskih vprašanjih.

Takoj se lotimo stvari, ki smo se zaradi nje sestali.

Hrvatsko učiteljstvo, ki je vse brez izjeme združeno v Savezu, je odobrilo našo namero in naš nacrt glede združenja vsega učiteljstva kraljevine SHS v enotno stanovsko organizacijo. Potemtakem ostanejo okrajna učiteljska društva, ki ustvarjajo temelje (kadre) bodoči Uniji jugoslovanskega učiteljstva. Druge (centralne) sedanje organizacije se razdružijo, oziroma preosnujejo v tajništva ali v pokrajinske skupine s kakršnimkoli drugačnim naslovom, ki naj omogočajo poslovanje med centralo in pokrajinami, odnosno, ki naj zastopajo na centrali težnje učiteljstva specifično pokrajinskega značaja, ki naj iniciativno vplivajo na centralo ter po načelu razdelitve dela eksekutivno vrše svoje posle. Strankarska politika je iz skupne stanovske organizacije izključena, prav tako ostanejo gospodarska podjetja v samoupravi dosedanjih organizacij z dostavkom, da po možnosti služijo moralnim in materialnim koristim skupnosti (učiteljski denarni zavodi, Samopomoč, naša tiskarna, konvikti, šol. muzeji itd.)

Centrala naj bi bila na mestu, kjer biva vsakokratni predsednik, ali pa bi bila izmenoma v oskrbi Srbov, Hrvatov in Slovencev. To zadnje bi ne bilo priporočljivo, ker bi se na ta način preveč in stalno počitvala naša razcepljenost na tri plemena. V interesu naše edinstvenosti bi kazalo, da mesto centrale z volitvami svobodno določa vsakokratni glavni zbor delegatov UJU.

Ko dobimo odgovore prizadetih Zavez (Savezov) — dalmatinski Savez ga je v pozitivnem smislu naši Zavezi že poslal — tedaj skličemo zastopnike vseh teh organizacij, ki naj položijo temelj UJU. Delo naj pripravita Zagreb in Ljubljana.

Danes ni nobenega dvoma, da se to ne zgodi. Tovariš Kirin je govoril z zastopnikom srbskega Udruženja Grujica Adžemovićem, ki je prisel v Zagreb na Zrinjsko-Frankopansko slavnost v spremstvu vojvode Mišića, in ki je v imenu svoje organizacije odobril naš nacrt. Ker poznamo sedaj pritrjevalno izjavo Srbov, Hrvatov in Slovencev, je samo še vprašanje bližnjega časa, kdaj in kako stopimo

do fakične ustanovitve UJU. — Dolžnost naša je, da misel stanovskega ujedinjenja propagiramo vsak v svojem delokrogu, da zlasti ojačimo okrajna učiteljska društva, ki naj zružijo v sebi vse učiteljstvo svojega okrožja, da bomo najprej edini in složni v malem, ker hočemo biti edini in složni v celoti. V te male organizacije ne tiramo in ne silimo nikogar! Gonilna sila v kolo enotnosti in skupnosti mora biti le živa stanovska zavednost ter iskrena in poštena volja, da žrtvujemo skupnosti na ljubo vse, kar nas je locio in umetno cepilo, pa da vse svoje najboljše moči posvetimo enotnemu delu in stremljenju. Od tega ni odvisna le bodočnost stanu in šole, temveč je v odlični meri vezan na naš napredek razvoj občne kulture našega edinstvenega naroda, ki mu morata naš stan in šola služiti. Okrajna učiteljska društva naj po teh splošnih očrtih takoj uravnajo svoje delo, držeč se načela, da je prva podlaga naše stanovske edinstvenosti svoboda in demokratizem, a naš končni smoter je močna solidarnost v UJU, ki postane številno in intelektualno mogočen kulturni faktor naše države. Preko ali mimo UJU ne bo mogel in ne bo smel nihče, ki bo kakorkoli v zvezi s šolo ali učiteljstvom. Jasno je, da bi vsako separatistično stališče izvun UJU značilo le osamelost in brezposelnost, kakor je vsakomur dano na svobodno voljo, da posveti svojo moč celoti ali jo brezplodno zaigra zunaj nje.

Meseca julija, smo rekli, bi bilo mogoče sklicati odposlance vseh dosedanjih pokrajinskih organizacij v Zagreb ali Brod na odločilen posvet, kjer določimo in ustanovimo vse pogoje za definitivno ustanovitev UJU.

Naposled smo se razgovarjali o našem nacrtu preustrojitve šolstva, ki je Kirinu in Skaviču znan iz naše brošure. Ugotovili smo glavna načela, poudarjajoč, da nas že enotnost državnega šolskega zakona sili k ustanovitvi skupne stanovske organizacije, zakaj brez naše vednosti in brez našega sodelovanja ne bo nobena zakonodajna korporacija več govorila in odločevala o usodi našega stanu in šolstva. Ko bi imeli UJU že danes, bi se gotovo že izboljšal položaj hrvatskega učiteljstva, ki je še vedno tak, kakor je

bil pred vojno! Kje smo mi Slovenci vsaj v tem pogledu pred njimi!

Bilo je 6. ura zvečer, ko sem se poslovil od Kirinovega doma in ljubeznive njegove gosp. soproge. Pred odhodom mi je Kirin nazdravil s pridelkom lastnega vinograda, potem me je v družbi s Skavičem spremljal na kolodvor. Sli smo mimo učiteljskega.

»Kje je ravnatelj Matica, kje so profesorji in učitelji Ivkanec, Basariček, Pejnović, Šmid — naši prijatelji?« vprašam ob navali spominov.

»Ni jih več!« odgovorita spremljevalca.

»Sedaj sem jaz na vrsti!« dostavi Kirin.

»Ne tako!« se oglasi moj protest. »Pravil si mi prej, da že 48 let poješ v Kolu, in dopoldne sem te videl med pevci pred Akademijo. Dečko si še — ob naši končni združitvi se mora oglašiti tudi tvoja pesem!«

Prijatelja mi govorita o zgodovini Zrinjskega in Frankopana, o zaslugah tovariša Stjepana Širole, ki si jih pridobil kot tajnik Braće hrvatskega Zmaja ob prevozu njihovi kosti v domačo zemljo. — Pridemo do konvikta. Vojna mu je notranjost opustošila in oplenila. Treba bo velikih žrtev, preden ga zopet izroče prvotnemu namenu. Jaz pripovedujem spremljevalcem o naših domačih razmerah, o obetajoči se mladi zarji našega tovarištva, o prijateljih, o tem in onem.

Z naročilom, naj pozdravim jaz vse prijatelje v Ljubljani, a onadva naj izročita pozdrave vsem prijateljem v Zagrebu, smo se razšli.

Drugega dne popoldne, t. j. 1. maja, pridem v Učiteljsko tiskarno, kjer me pozdravi v družbi tovariša Jelenca zastopnik srbskega Udruženja — tovariš Grujica Adžemović, učitelj-upravitelj osnovne šole savinačke u Beogradu. Z vojvodo Mišićem je prišel pogledat tudi Ljubljano in uporablja to priliko, da se razgovori z nami o UJU.

Sedemo in se začnemo razgovarjati.

V glavnem se razpleta naš razgovor bistveno enako, kakor prejšnjega dne v Zagrebu. Srbi si želé naše stanovske edinstvenosti in akceptirajo naše pred-

LISTEK.

Pri odmevi otrok na krasoto prirode.

Že preden deluje vzgojni vpliv, lahko opazamo nekaj znakov estetskih čustev pri otroku. Predvsem svetli objekti v najširšem pomenu besede (plamen, odsev solnčne svetlobe na steklo, z belim cvetjem postlani travniki, snežna odeja, mesec, zvezde, bliščeče vode itd.) zbuja otrokom že v prvih letih zemeljskega bivanja zavest o lepoti in ugodnosti. Čuvstvo za barve se še komaj stopnjevalno razvija. Prvo veselje nad barvnimi predmeti se ne razlikuje mnogo od predmetov, ki so samo svetli. Preyer, ki je napravil tozadevne preizkušnje s svojim dvehletnim sinčkom, je odkril, da so jim ugajali predvsem predmeti s svetlimi barvami, rdeča in rumena. Isto je doznala tudi Shinn pri svoji nečakinji, ki je v starosti 28. mesecev posebno vzljubila rumene narcise, katerih svetla barva jo je predvsem vabila, dasiprav so rasle cvetice na senčnatem kraju. Tudi rumena obleka tete ji je tako ugajala, da je vzkli-

kala v nevolji, če jo je zamenjala z rjavo. Nadalje se je omenjena deklica radovala rdečega neba pred zatonom in belih cvetov. Sličnih primerov bi lahko nanažali nebroj. Bela barva tvori torej z že omenjenimi prvo estetsko zaznavo! V katerem letu starosti prične otrok ceniti barve v kombinacijah, je zaradi individualnosti psihe in vzgoje težko določiti.

Tozadevni eksperimenti Preyerja, Bineta, Baldwina in James Sullyja so precej negativni v uspehu, in sicer zaradi individualnosti težnj otrok. Baldwin je dognal, da sta priljubljeni predvsem rumena in modra barva, ko so morali otroci izbirati barve. Pomisliti je treba, da takšne preizkušnje ne bodo nikdar dovedle do eksaktnih rezultatov, ker igrata pri otroku posnemanje in avtoriteta glavno vlogo. Take činitelje izločati je težavno in maloprodno početje. Barvni kontrasti jako učinkujejo na kakovost teženj za razne predmete. N. pr. temno-modri obrisi neba med sivimi oblaki čutno močno vplivajo na otroško estetsko čuvstvo. O barvnih kontrastih in njih vplivu bi se dalo obširno govoriti, toda prostor mi tega ne dovoljuje.

Preidimo k učinkovanju predmetnih oblik! — Otroci bodo občudovali vzbo-

čenje mavrice ali recimo zaokroženost teles raznih živali, dasiprav se ta lepota užitek ne poraja zgolj iz oblike. Predvsem je znak gibanja, ki se izvaja v teh zaokroženih oblikah. Ali ne vpliva to dejstvo tudi pri nas doraslih na estetsko zaznavo? — Posebno ljubav gojé otroci do malih predmetov. N. pr. ptice, žuželke, školke i. dr. posebno ugajajo otroku. To čuvstvovanje je zopet mesano, ker vsebujejo te stvari element božajoče nežnosti, ki izhaja iz sočuvstva. Če se ozremo še na simetrijo oblik in proporcionaliteto sestavnih delov, zadenemo na še večje težkoče. Tukaj se vprašajmo: Kaj je lepo in kaj zaznavamo kot lepoto mi dorasli. (Proporcija delov in ideja ali misel, izražena v kompleksu, sliki, pokrajini itd.) Kako je v tem oziru pri otroku? Tukaj moramo predvsem upoštevati milje, v katerem otrok biva. Na raznih preprogah, odejah, prtihih itd. v hiši uvideva otrok regularno prostorno razvrstitev, ki je kot postava teh kompozicij. Kolikokrat ga mati oblači, tolikokrat ima nazorni nauk o simetrični razvrstitvi, pravi po pravici James Sully. O estetskem vplivu proporcionalitete seveda še ne more biti prav govora. To je še komaj rezultat racionalnega gledanja.

Otrok se uči v tem pri sistematičnem pouku — v risanju. — Med prvimi izkušnjami je morda vseobčna ljubav otroka do cvetice prvi temelj estetskega užitka. Motivi so lahko različni. Zadovoljitev vonja ali gizzdavosti. Menim pa, da je slednji vzrok iskati še bolj pri doraslih. Pripomnimo časih, da je ljubav do cvetice predvsem znak deklisne narave. Mistimo pa, dokler otrok pod vplivom vzgoje še nima zaznave svojega spola, je veselje do teh nežnih proizvodov stvarstva popolnoma enako pri obojem spolu. Prvi učinki estetskega čuvstvovanja imajo precej sličnosti z onim divjakov ali barbarov. — Slednji si poželijo predvsem pestrobarnosti in svetlosti predmetov.

Opazamo to v veselju do nakičenja z raznimi peresi pri Indijancih i. dr. Pač pa je dvomljivo, če ima popolnoma necivilizovan človek čuvstvo lepote do cvetice. — Sklepno si še odgovorjajmo, v kolikor je pri otroku razvit estetski čut do krasote prirode vobče. De fakto nimajo otroci zmožnosti, da bi dojmili in motrili množino stvari (v splošni rabi izraza) v harmonični enoti. Zaradi tega tudi nimajo čuvstva za lepe pokrajine kot harmonični kompleks slikarsko se menjajočih in

loge. Na našo skupnost so mislili srbski tovariši že takrat, ko so živeli med vojno v begunstvu na francoskem, ko so tam izdajali list »Učitelj« kot glasilo združenega učiteljstva Srbov, Hrvatov in Slovencev in ko so — sami brez doma — zbrali za nase Zavezo 1000 frankov, ki jih naj v kratkem pričakujemo iz Beograda. Srbski učitelji se naslanjajo na bratstvo Hrvatov in Slovencev ter pričakujejo od UJU najljepših uspehov. V ministristvu prosvete ter v narodnem predstavništvu — posebno v konstituenti — bodo dejanske simpatije na naši strani. Nasa pot bo zmagovita v interesu stanu in narodne kulture.

Kakšne so sedaj materialne prilike srbskega učiteljstva?

Službena doba traja 32 let. S 26. službenim letom dobi učitelj že najvišjo temeljno plačo 3000 dinarjev (= 9000 K.). Auzemovic služi 32 let in ima vseh dohodkov 8040 din. (= 24.120 K.). Vrhutega prejema vsak def. učitelj dnevno po 12 din. draginske doklade, vsaka provizorična učna oseba po 6 din. Skrb UJU bo, da pridobi materialno enakost učiteljstva za vso krajevino, kakor bo njena naloga, da nam izvojuje mnogotere morebitne dobrine. V ministristvu prosvete snujejo poseben oddelek za ljudsko in meščansko šolstvo, kamor bodo poklicani tudi zastopniki slovenskega učiteljstva. Priznavajoč važnost naše organizacije, bo učna uprava podpirala in pospeševala naša prizadevanja, ne da bi se UJU kakorkoli vezala na vsakokratne vladne vaje. Iz za dobe kralja Milana ni nihče več zatiral učiteljstva, četudi je stalo v opoziciji proti vladi. Vedo, da smo nosilci kulture in da ni brez nas splošne prosvete naroda. Preko nas ne more nobena sila, pač pa pojdemo mi preko vseh zaprek s svojim delom in z zaslobo v narodu do svojih pravic in do bodočnosti domovine!

Kazpravljali smo končno o reformi šolstva, kakor smo si jo zasnovali in trdno pričakujemo, da dobimo tudi v tem primeru najkrepkejšo pomoč med srbskimi brati. Auzemovića smo založili s svojimi listi, tiskovinami, brošurami in pravili svojih organizacij, potem smo šli proti večeru pokusit ljubljansko specialiteto — kranjske klobase.

Govorili so doslej Split, Zagreb, Beograd in Ljubljana. Čakamo še, kaj poročajo Novi Sad, Sarajevo in Cetinje — potem se pa zlijemo v UJU!

Kdor hoče dobro sebi, stanu in šoli — pridi med nas! Ojčimo, utrdimo, poglobimo okrajna učiteljska društva — to je prvo naše delo za sedanjí čas! Vse drugo nam bo navrženo. Kdor pa hoče gojiti še nadalje razcepljenost, provincializem, ozkoscenost, nestrpnost ali osebnost, naj ostane, kjer hoče! Samo razdrti in oteževati ne sme skupnega dela, ki se vzlic in v kljub vsemu bliža velikemu smotru!

MIRKO VAUDA:

Kaj pa mi in razdelitev veleposestev!

Že dne 25. februarja t. l. je naša beograjska vlada sklenila in izdala prehodne odredbe za pripravo agrarne reforme. Skoraj neverjetno se mi zdi, da se k tem odredbam iz naših krogov še nihče ni oglašil s kakim člankom k besedi, kjer bi razmotrival naše morebitne interese ob tej izredno važni reformi. »Sem dolgo upal in se bal« ter čakal, da o tem izpregovori kaj več drugi, na letih in spretno-

dopolnjujočih delov. Če vedemo otroke na kraje, odkoder se nam odpira čudovita panorama, tedaj romajo njih oči na mesto na celoto, kakor spremljevalci želé, do gotovih objektov časih najneznatnejše estetske vrednosti. Torej je mnenje, vzgojevalcev popolnoma napačno, če vedejo otroke z namenom in takšne kraje, kjer bi užili umerjeno in ubrano harmonično lepoto.

Prostranost, vseobsežnost in vzvišenost nima veliko učinka na otroško psiho. Čustva teh vrst se porajajo iz sestavljenega procesa domišljije, ki v otroški psihi še ni dozorel. V kolikor vpliva neizmernost na otroka, recimo n. pr. pogled na morje, je bolj strah pred nečim nepoznanim, in tega čustva ni istovetiti z onim vzvišenosti, dasiprav je med njima nekaj skupnega. Razlikuje se predvsem od vselej zaznane in prostosti. Le na gotove objekte in poteze v prirodi reagira otrok v estetskem smislu. On dojmi ljubkost od cvetja nastanih travnikov, čar od solca ožarjene reke, pomirjačo sinjost obsežnega nebeškega svoda. Ti vtiski se sčasoma zaradi razvijajoče se kombinacije domišljije strnejo kakor koreninice v čustvo za krasoto prirode.

Albin Spreltz.

stih bogatejši tovariš. Moje skromne vrstice smerijo zasedaj le na to, da kot »palica v sršenovo gnezdo« zbudí zanimanje in soudeležbo ob tosnovnem razmislanju.

§ 9. omenjenih odredb pravi: »Vsa veleposestva na teritoriju kraljestva SHS se raziascajo. Od njih površine se bo dala zemlja onim državljanom, ki se bavijo z obdelovanjem zemlje ter zemlje sploh nimajo ali je nimajo v dovoljni meri itd. Besede od vejice dalje je treba natančneje pogledati. Deležni bodo torej raziasitve veleposestev kot kupci, oziroma najemniki v prvi vrsti kmetijski (povojniški, vinogradi, sadjarski in gozdarski) delavci, ki ne razpolagajo z lastnimi posestvi. Iako bo premnogim dana zavezana prilika in obenem težka naloga, na lastno korist pa tudi odgovornost priceti z lastnim gospodarstvom. Dosedaj ustanovljene raznovrstne kmetijske sole niso mogle izobraziti vzornih kmetovalcev v zadostnem številu. Kaj pa se sedaj? Nasa Jugoslavija naj bi bila v prvi vrsti država agrarcev; agrarna reforma bo ji ustvarila nebroj novih, samostojnih kmetovalcev, ki so dosedaj delali kot zaposleni s prav majhno odgovornostjo pod nadzorstvom svojih gospodarjev. Kako gorostasten razloček je to proti razmeram v prejšnji, bolj industrijski Avstriji? Riche se torej za te je sola popolne samostojnosti!

Kaj pa je isti, ki naj prvi pomaga izvelci ta voz iz blatja? To je in bo — noces — noces — moras — spet ta »ljubljena« ljudska sola. Sicer je to itak prav! Saj je za vsakogar ravno ljudska sola prvo in v celotnem zaupje izobrazevalnice. Ampak ogledimo si nase sole natančneje kot bodoca kmetijska izobrazevalnica. Poslopije s steno bi, recimo, bilo tu. Kje pa nocojmo praktično, vzorno in nazorno gojiti polje, vinograd, drevnec, travnik, gozda, zelenjadni in cvetlični vrt itd.? Mar naj hodimo premnogim obdelovanimi poizkusov delat na tuja sosedna zemljišča? Kmet se nam bo na take »poizkuse« na uspevanje ali neuspevanje v svojem interesu lepo zahvalil. Mar pa naj nadomestimo polje, vinograde, drevnice itd. naši majhni šolski vrtiči? Smešno! V premnogih slučajih celo zemljišča, v katerih naj bi gojili šolske vrtove, za vrte sploh niso sposobna, temveč kvečjemu za pašnik ali stavbišče i. sl.

Veleposestva pricne država kmalu deliti. Kes, da blizu mnogih šol ni veleposestev in tako po hipnem mnenju marsikatera šola ne bi bila deležna dodelitve takih zemljišč. A tudi tem težkočam se potem menjave lahko odpomore, recimo: Posestnik iz občine, kjer tako veleposestvo leži ima v naši občini zemljišče, ki bi ga zamenjal z onim delom, kateri naj bi bil prisojen naši šoli. Ali: blizu šole leži, za kmetijski pouk dovolj veliko ter pripravno zemljišče. Treba bo zato začeti vsestransko preiskovati, li bi posestnik tega prvotnega zemljišča po veržici bližnjih, malo in naposled jako oddaljenih sosedov vseeno ne izmenjal tega zemljišča, čeprav z drugim, tretjim itd. sosedom, katerih poslednji bi pravzaprav po tej menjevalni akciji šole dobil naši šoli na razpolago dani del razlaščenega veleposestva. Takih in podobnih primerov več bodo gotovo nudile prilike.

Taka, šoli dodeljena zemljišča bi bila seveda državna last. Gospodarski vodja bi naj bil seveda šolski vodja. Pridelek naj bi se razdelil učnim osebam ter šolarski kuhinji. Marsikateri učni osebi bi bilo jako ustrezno, če bi se ji gotovi del tega zemljišča naravnost odkazal v obdelovanje in užitek. Saj bi si tam lahko pridelala najnujnejša živila, kakor zelenjad, krompir, repo itd., redila lahko nekaj svinj in perutnine ter tako nebi trebal beraško stikati za najetimi brazdami in ogoni pri kmetih ali kupovati z bornimi krajcarji živil pri sosedih, ki si štejejo taka prodajanja le v velikodušne dobrote, če ne celo v darove.

Z eno besedo: Kakor župnijska, cestarska, orglarska itd. posestva, tembolj upravičena bi bila šolska posestva, zakaj ta bi obenem odgovarjala splošnim interesom, namreč kot kmetijsko izobrazovalna in preizkuševalna zemljišča za z umom in roko učečo se mladino.

Vabim tovarišice in tovariše, da začno o tem takoj ter še bolj temeljito in obširno razpravljati kakor jaz, katerega vrste naj bodo še enkrat le »palica v sršenovo gnezdo«!

Naredba celokupne deželne vlade za Slovenijo,

s katero se izpopolnjuje naredba z dne 14.ega februarja 1919., št. 361 Ur. l., o začasnih ureditvah službenih prejemkov in pokojnin učiteljev in učiteljic na javnih ljudskih in meščanskih šolah, zavodih za gluho-mence in za slepce ter na otroških vrtcih, nadalje o začasnih ureditvah preskrb-

nin učiteljskih vdov in sirot na ozemlju deželne vlade za Slovenijo v Ljubljani.

I. Poglavlje.

§ 1a.

Pri prvi uvrstitvi učiteljev v činovne razrede in plačilne stopnje se prekinitve ne štejejo v škodo, ako so jih tudi bivši deželni šolski sveti izpregledali pri priznavanju službenostarostnih doklad ali pri pomikanju učiteljev v višje plačilne stopnje.

Druge enkratne prekinitve pa sme višji šolski svet pri prvi uvrstitvi izpregledati na prošnjo, če učitelj navede posebnega ozira vredne razloge.

§ 1b.

Ravnateljem, nadučiteljem, šolskim voditeljem in učiteljem, kateri imajo po doslej veljavnih zakonih pravico do stanovanja v naravi ali katerim dá tako stanovanje na razpolago vzdrževalec šole, se izplačuje samo polovica aktivitetne doklade, ako je stanovanje primerno in porabno. Ali ima stanovanje te lastnosti, presoja okrajni (mestni) šolski svet.

Solske občine niso dolžne plačevati stanarine ravnateljem in šolskim voditeljem, če ne morejo dati na razpolago primernega in porabnega stanovanja v naravi in se navedenim osebam zato izplačuje cela aktivitetna doklada.

§ 4a.

Upokojeni učitelji, ki so se začasno ali za silo sprejeli kot namestni učitelji v šolsko službo, prejemajo poleg pokojnine nagrado letnih 1000 kron. Tudi imajo pravico do povračila službenih stroškov kakor namestni učitelji, ki imajo samo zrelostno preizkušnjo.

§ 12a.

Določbe § 12. veljajo tudi za učitelje na zavodih za slabonadrajene ali za zanemarjene otroke.

Doloca se pa, da prejemajo plače meščanskosolskih učiteljev samo taki učitelji na zavodih za gluho-mence ali za slepce, za slabonadrajene ali za zanemarjene otroke, ki so prebili posebno preizkušnjo za poučevanje na takih zavodih.

Učitelji, ki nimajo take preizkušnje, prejemajo nagrado letnih 480 kron.

§ 13a.

V § 13. navedene nagrade in plače veljajo samo za izprašane otroke vrtnarice in učiteljice za ženska ročna dela.

Mesta posebnih učiteljic za ženska ročna dela sistemizira višji šolski svet v Ljubljani, vpoštevaje krajevne razmere, kjer ni mogoče, da bi oskrbovale ta pouk ljudskošolske učiteljice v zmislu veljavnih zakonitih določil. Za take učiteljice se določa učna obveznost 18 ur. Če poučujejo na šolah različnih krajev, se všteva polovica pota v učno obveznost. Za pot pa jim gre potnina, katero določi višji šolski svet v Ljubljani.

Za nadštevilne ure dobivajo nagrado letnih 60 kron za tedensko uro.

Enako nagrado dobivajo tudi za ženska ročna dela izprašane učiteljice, ako poučujejo na šolah, za katere ni sistemizirano mesto učiteljice za ta pouk.

Če ni mogoče poveriti pouka v ženskih ročnih delih ljudskošolski ali za ta pouk izprašani učiteljici, ali če se šola zaradi krajevnih razmer ne more prideliti okoliših potovalne učiteljice, se more začasno namestiti pomožna učna oseba s primerno izobrazbo. Take pomožne učiteljice dobivajo nagrado letnih 50 kron za tedensko uro in poleg tega potnino, katero določi višji šolski svet v Ljubljani. Če so pa doslej prejemale več, jim ostane ta nagrada.

§ 15a.

Učitelji in učiteljice ne potrebujejo dovolitve šolskih oblasti, da stopijo v zakon; dolžni so pa, da sklenjeni zakon naznanijo okrajnemu (mestnemu) šolskemu svetu.

§ 21a.

Ako začasno upokojeni učitelj službo zopet nastopi, mu šteje doba pred upokojitvijo za napredovanje v višje činovne razrede in plačilne stopnje ter za odmero pokojnine; čas, ko je bil v začasnem pokloju, pa se ne sme vpoštevati niti za napredovanje, niti za pokojnino.

II. Poglavlje.

Država prevzame plačevanje službenih prejemkov učiteljev na zasebnih ljudskih in meščanskih šolah s pravico javnosti, ako šola nadomestuje javno ljudsko ali meščansko šolo, potrebno po zakonih ali krajevnih razmerah.

Ta določba pa velja le za učitelje, ki so v šolski službi zaposleni v tisti izmeri, ki jo za dotično vrsto učiteljev določajo zakoniti predpisi.

O prošnjah vzdrževalcev odloča poverjenišvo za uk in bogočastje, ko se je izrekel višji šolski svet o tem, ali šola ustreza navedenim pogojem. Izključene pa so šole, ki jih vzdržujejo posamezne osebe.

Država prevzame nadalje plačevanje službenih prejemkov učiteljev javnih meščanskih šol, katere vzdržujejo po veljavnih zakonitih predpisih šolski okraj, in plačevanje službenih prejemkov izprašanih otroških vrtnaric na otroških vrtcih družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani ter slovenskih obrambnih društev.

III. Poglavlje.

Določbe te naredbe veljajo glede § 1b in glede II. poglavja izza dne 1. julija 1919., ostale pa izza dne 1. januarja 1919.

V Ljubljani, dne 5. maja 1919.

Dr. Brejc, s. r., predsednik.

Dr. Žerjav, s. r., podpredsednik.

Golia s. r. Kristan s. r. Prepeluh s. r. Dr. Ravnihar s. r. D. Verstovšek s. r.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Zborovanje upravnega odbora Zaveze (Nadaljevanje.)

7. Predlogi in nasveti upravnih odbornikov in Zavezinih društev.

a) Blagajnik Fr. Luznar predlaga, da naj se določi dnevščina in potnina za one člane, ki se udeležijo sej upravnega odbora. Sklene se, da se izplača vsaki osebi po 40 K dnevščine, vstevši prenočnino, ter povrne železniška vozna III. razreda. Društvena članarina za učiteljske pare, v znesku 8 K letno, je z ozirom na novi povišek članarine prenizka. Prihodnji delegaciji se stavi predlog, da boji za vse organizovano učiteljstvo isti članarina, kakršnekolik bonifikacije pa nase opuste.

b) Tovariš E. Gangl, urednik Učiteljskega Tovariša, predlaga, da naj se razpiše služba urednika tega lista. Sprva upravni odbor ni hotel vzeti predloga na znanje; ker je pa predlagalec navedel tehtne razloge odpovedi, se je upravni odbor prepričal, da Gangl kot pesnik in pisatelj lahko mnogo več koristi domovini in ugledu učiteljstva, če uporabi pristi čas za izvedbo svojih načrtov, kakor pa da izgublja svoj dragoceni razpoložljivi čas z uredniškim poslom. Po kratki debati se sklene, da se razpiše služba urednika Učiteljskega Tovariša. Prosimcem je treba vložiti prijave pri Zavezinem vodstvu najpozneje do 31. maja, služba pa se začasno odda dne 1. julija t. l.

c) Zaveza je prejela od predsedstva Slovenske Školske Zveze dopis, v katerem se naproša, da se izjavi o priloženih prilogah »Načrt zakona za telesno vzgojo mladine« in »Vzgoja telovadnih učiteljev«. Upravni odbor odobri ob predloženi načrta v vsem obsegu, kar s sporoci predsedstvu SSZ.

č) Ustrezajoč dopisu Učiteljskega društva za brežiški in sevniški okraj, se sklene, da preskrbi Zavezino vodstvo primernim potom seznam onih učiteljev in profesorjev, ki bi hoteli predavati na učiteljskih zborovanjih. Ti predavatelji morajo sami določiti naslove svojih predavanj. Vsako društvo je dolžno kriti svojega vse stroške, ki jih imajo predavatelji, in osebno naprositi dotičnega govornika. Čas in kraj zborovanja je treba predavatelju natanko in pravočasno naznani.

d) Učiteljsko društvo za konjski okraj je naprosilo Zavezo, da na merodajnem mestu posreduje, da se o priliki agrarne reforme šolam in učiteljstvu za gotovijo drva iz državnih gozdov, da se ne bo več zgodilo, da bi morale biti šole v zimskih mesecih zaradi pomanjkanja kuriva zaprte. — Dopis se odpošlje poročilno na deželno vlado za Slovenijo.

e) Savinjsko učiteljsko društvo na roča Zavezinemu vodstvu, da naj tako provzroči, da se sprejme v »Načrt preustrojitve šolstva« naslednji odstavek: »Ukrepe naj se s posebno naredbo, da dobi vsak šolski upravitelj v šolskem posloju primerno stanovanje, zgrade pa se pa tudi za ostalo učiteljstvo primerno stanovanja.« — Dopis se odstopi anketi za reformo šolstva s pripombo, da dobivati državno uradništvo, če nima naravnalnega stanovanja, krajevnim razmeram primerno stanarino.

f) Celjsko učiteljstvo je izrazilo Zavezinem članu Benu Serajniku željo, da bi se celokupna organizacija potegovala na vladi SHS v Ljubljani, da bi bila deležno učiteljstvo istih prejemkov kakor uradniki, ki žive zaradi uradnega premoščenja ločeni v gospodinjstvu z rodovniškimi člani. — Resolucija, ki govori